

Сучасне планування творчих ігор з дітьми дошкільного віку

У статті висвітлено проблему сучасного планування творчих ігор з дітьми дошкільного віку, розкрито педагогічний супровід творчими іграми дітей дошкільного віку.

Ключові слова: ігрова діяльність, діти дошкільного віку, планування, педагогічний супровід творчими іграми.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна дошкільна освіта знаходиться на етапі вивчення й активного впровадження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція), 2012 рік [2]. З огляду на це, організація дитячої життєдіяльності – одна із актуальних проблем для фахівців дошкільної освіти, яка спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі. Для того, щоб сформувані цілісну картину світу у дитини першочергове значення має планування організації життєдіяльності дітей дошкільного віку, зокрема такої її складової, як ігрова діяльність дітей дошкільного віку.

Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор. Аналіз досліджень та публікацій засвідчив, що вагомим джерелом ідей щодо планування та педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей дошкільного віку є наукові здобутки провідних фахівців дошкільної педагогіки – Л. Артемової, Р. Жуковської, Т. Маркової, Р. Римбург, Н. Михайленко, Г. Усової, П. Саморукової, К. Крутій та інші.

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Проте сучасне планування потребує вмінь щодо застосування педагогічних нововведень, творчих ігор дітей дошкільного віку, творчих пошуків, розвитку професійної компетентності. Проведений аналіз питання планування у вітчизняній науці дозволив зазначити, що дана проблема не знайшла належного науково-теоретичного, практичного визначення та відповідного методичного забезпечення.

Формулювання мети та завдань статті. З огляду на зазначене, метою статті є розкриття сучасних аспектів планування творчих ігор дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Актуальність окресленої теми охоплює сучасні аспекти планування творчих ігор дітей дошкільного віку та зумовлена успішним здійсненням завдань дошкільної освіти, що забезпечує гармонійну єдність процесів виховання і навчання, спрямовану на розвиток і саморозвиток дітей з їх природними нахилами, можливостями, прагненнями, інтересами тощо.

У творчих іграх криються невичерпні можливості для розвитку у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування в них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень [2, 8].

Чим більший у дошкільному навчальному закладі вибір можливостей для розгортання дітьми різних видів творчих ігор, тим легше розкрити індивідуальні здібності та можливості кожної дитини і створити умови для її гармонійного розвитку [4].

Такий педагогічний супровід можливий за умови планомірного розвитку ігрової діяльності відповідно до вікових можливостей дітей.

Складність планування цієї роботи полягає у забезпеченні творчої ініціативи дітей, яка є характерною ознакою їхньої ігрової діяльності та необхідності поєднати безпосередній та опосередкований вплив вихователя.

Планування дитячої ігрової діяльності здійснюється за такими напрямками:

- формування особистості в грі;
- педагогічний супровід ігрової діяльності.

Під формуванням особистості в грі ми розуміємо усвідомлення дитиною себе як активного учасника ігрової діяльності, визнання іншими дітьми своїх успіхів, визнання якісного виконання ролі іншими, узгодження під час гри власних бажань, можливостей, обов'язків [3, 19].

До педагогічного супроводу відносимо такі методи та прийоми, які сприяють досягненню необхідного рівня ігрової діяльності дітей, що відповідає їхнім віковим можливостям і забезпечує гармонійний розвиток.

У роботі з дітьми четвертого року життя плануються такі освітні завдання: підтримувати позитивне ставлення дітей до різних видів ігор, сприяти розвитку рольової поведінки, елементарної сюжетної лінії, конструктивної взаємодії з однолітками, використанню іграшок та предметів-замінників; за допомогою гри забезпечувати умови для повноцінного своєчасного і різнобічного розвитку дитини; виховувати засобами ігрової діяльності культуровідповідну поведінку [3].

На думку Л. Артемової, планування ігрової діяльності тісно пов'язане з досконалим вивченням особистості кожної дитини, її творчих ігор [1, 15]. Наприклад, вихователь з'ясовує, як часто у грі повторюються певні теми, які враження їх викликали, виявляє улюблені ігри та ролі дітей, коло їхніх ігрових інтересів, відповідність тематики віковим можливостям. Він повинен усвідомити, що саме сприяло виникненню гри: іграшка, випадковий предмет, самостійне довільне бажання дитини чи стимулювання дорослого. При визначенні вміння дітей розвивати сюжет гри важливо врахувати чинники, які впливають на розгортання його сюжету: ігрові навички, ініціативність,

фантазія дітей, прийоми, застосовані вихователем. Вихователь повинен виявити, чи цілеспрямовано дотримуються діти змісту, доводять до кінця задумане, чи часто змінюють тему гри і що є причиною цього. Вміння розгорнути сюжет є важливим показником рівня розвитку ігрової діяльності. Коли діти цікаво, змістовно, за задумом розгортають сюжет гри – вони володіють певними ігровими вміннями. Якщо змінюють свої задуми під впливом випадкових обставин, нецікаво, схематично відтворюють сюжет – це означає, що у них відсутній достатній ігровий досвід, а обсяг уявлень про навколишнє життя незначний. Поряд з цим можуть бути й інші причини, що заважають розгорнутися грі, і вихователь повинен їх виявити. Важливим є вивчення характеру взаємин, що складаються між дітьми під час гри: спостереження, хто з них починає гру з власної ініціативи, а хто лише приєднується до задумів товаришів; як розподіляються ролі – хто прагне до виконання головних, а кому лишаються другорядні і як діти ставляться до цього; хто з ким любить об'єднуватись у грі, мотиви, що спонукають їх до таких дій. Бажано вивчати причини виникнення конфліктів, шукати способів їх розв'язання. Часто саме в конфліктах яскраво виявляються такі риси особистості дитини, які не завжди можна помітити в іншій ситуації, а саме: справедливість, наполегливість у доведенні своєї правоти, чесність або бажання схитрувати, намагання поставити себе у вигідніше становище тощо [1, 15-17].

На основі вивчення різноманітних проявів дітей, які виявляються у їхніх стосунках одне з одним, вихователь може скласти думку про особистість кожної дитини: її розумові здібності, об'єм знань, інтереси, рівень уяви, фантазії, вольову сферу – настирливість, цілеспрямованість, самостійність, а також моральні риси та суспільні навички. Коли ж спостережувані факти не дають змоги повністю схарактеризувати дитячу ігрову діяльність, то доцільно, щоб вихователь запланував і спеціально організував таку ігрову обстановку, у якій виявляються ті риси особистості дітей та їхні ігрові вміння, які ще недостатньо вивчені. Результати всіх

запланованих і випадкових спостережень треба щоденно фіксувати. Із такого вивчення й детального обліку ігрової діяльності вихователів буде легко враховувати постійні зміни щодо змісту, сюжету, тривалості гри, кількості та особового складу її учасників, стосунків дітей. На основі цього можна продумано планувати програмові завдання з метою досягнення необхідного рівня ігрової діяльності, активного розвитку дитячої особистості та найбільш вдалого спрямування роботи з педагогічного супроводу творчими іграми дітей дошкільного віку.

Плануючи роботу з цих питань, слід враховувати характерні особливості ігор дітей різного віку. Так, зміст ігор чотирирічних дітей тісно пов'язаний з їхнім безпосереднім особистим досвідом. Ігрові дії – процесуально-маніпуляційні, з'являється ігровий задум, сюжет, ролі, проте не стійкі. Завдання вихователя на цьому етапі збагатити дітей такими враженнями, дати такі знання, які могли б бути використані ними у грі. Планувати цю роботу потрібно паралельно ознайомленню дітей з довкіллям та природою, чітко виділяючи певні завдання на основі дитячих спостережень. Враження від праці людей і поведінки тварин насичують змістом ігрові дії дітей та сприяють відтворенню у грі [1, 17-18]. Наприклад, ознайомлюючи з працею помічника-вихователя, можна запланувати спостереження низки характерних для неї трудових дій: допомагає одягатися, роздягатися – застібає гудзики, пов'язує шарфик тощо, робить це спритно, акуратно, щоб тепло всіх одягнути. Наступне ознайомлення з працею помічника-вихователя розраховане на розширення кола уявлень дітей: накриває на стіл, подає їжу, миє посуд. Ще пізніше вони дізнаються, як помічник-вихователя прибирає в кімнаті, підтримує чистоту. Подібну роботу діти спостерігають удома – так роблять бабуся чи мати. Це планомірне спостереження дає малятам знання, які допоможуть збагатити зміст їхніх ігор: одягати, годувати ляльок, влаштовувати для них житло, прибирати в ньому тощо.

Отже, у дітей четвертого року життя головним засобом збагачення вражень, формування уявлень є спостереження в найближчому оточенні. Поряд з цим вихователь планує дидактичні, рухливі (сюжетні з правилами) ігри, які нашоувують дітей на здійснення своїх творчих задумів.

Особливе місце в дитячій ігровій діяльності посідає іграшка. Її зміст, зовнішній вигляд, сюжетне розміщення значним чином впливає на вибір теми для гри. Щоб оживити в пам'яті дітей явища, що спостерігаються, або дати поштовх фантазії, вихователь планує внесення та сюжетне розташування відповідних іграшок: машини в гаражі, лялька з саночками тощо. Поряд з цим він планує прийоми навчання дітей певних ігрових дій з іграшкою [5]. Наприклад, планує дидактичні ігри з лялькою, під час яких діти дізнаються про те, як її годувати, одягати, вкладати спати тощо. Ці вміння вони потім застосовують для здійснення своїх творчих задумів. З метою урізноманітнення задумів дитячих ігор варто періодично змінювати іграшки, ховати ті, що набридли дітям, створювати нові сюжетні комбінації.

Планує вихователь і свою безпосередню участь у грі з метою зміцнення та розвитку нескладних задумів дітей. Це може бути виконання якоїсь ролі, певних дій, порада, похвала, підбадьорювання тощо з урахуванням ігрових інтересів і бажання дітей. Діяльність вихователя повинна співпадати з ними, і тоді прийоми, які він застосовує, досягатимуть мети. Важливим є завдання зробити ігрові задуми малят стійкими, навчаючи окремих ігрових дій та зв'язного й послідовного їх розгортання.

Прагнучи викликати у дітей інтерес до спільних ігор, бажання згуртуватися, вихователь планує внесення таких іграшок, навколо яких можуть об'єднатися кілька учасників. Наприклад, гра з м'ячем, столовим посудом, великою машиною. З цією ж метою він розширює сюжети тих ігор, у які діти вже граються, за рахунок введення нових дій та ролей. Тоді виникає потреба в нових учасниках. Плануючи, кого з ким об'єднати у грі, вихователь повинен враховувати особисті симпатії дітей. Поряд з цим він планує завдання для розвитку особистості дітей, зокрема їхньої допитливості,

спостережливості, для уточнення й поглиблення знань про навколишній світ. Навчаючи дітей гратися, вихователь прагне викликати бадьорий, життєрадісний настрій, розвинути інтерес до гри, творчу активність, вміння правильно поводитися.

У роботі з дітьми п'ятого року життя плануються завдання подальшого розвитку ігрової діяльності дітей та зміцнення тих якостей особистості, формування яких було розпочато в попередньому віковому періоді. В ігровій діяльності цих дітей помітно стійкіший задум, значно зв'язніший сюжет, елементи планування, чіткіше виконання ролей. Їх уже приваблюють не лише ігрові дії, але й кінцева мета гри. Різноманітнішим стає зміст її, оскільки діти відтворюють не тільки особисті враження, а й те, про що вони дізналися з оповідань та казок. Дещо стійкішими стають ігрові угруповання [3].

Враховуючи зростання у дітей інтересу до докільця, вихователь повинен урізноманітнювати зміст їхніх ігор. Цю роботу можна здійснювати на основі розширення кола уявлень, збільшення обсягу дитячих знань, підкреслюючи, які саме знання та враження, на думку вихователя, мають збагатити зміст ігор. На їх основі вихователь планує роботу, спрямовану на подальше зміцнення ігрових задумів, розгортання зв'язного сюжету, навчає дітей вносити до гри елементи плановості. Тут же він планує, яким чином навчити відображати в ігрових діях те, що властиво певному образу, який цікавить дитину і який вона намагається наслідувати у грі. У цій віковій групі плануються також конкретні завдання розвитку в дітей товарищкості, вміння гратися разом, спільно користуватися іграшками, ураховувати бажання товаришів.

Планування прийомів педагогічного супроводу іграми п'ятирічних дітей поряд зі спільним у роботі в попередній групі має також певні відмінності, пов'язані з віковими особливостями дітей та характером їхньої ігрової діяльності. Так, розширюючи коло дитячих уявлень, вихователь, окрім спостережень, планує читання художніх творів, показ ілюстрацій, що

доповнює безпосередні враження дітей. Він вчить їх драматизації літературних творів, і діти залюбки наслідують улюблених героїв. Враховуючи інтерес дітей до ігор, які відтворюють працю дорослих, слід планувати різні екскурсії для збагачення дитячих уявлень. У п'ятирічних дітей доцільно розвивати також уміння створювати задум гри, навчати розвивати сюжет гри, плануючи свій опосередкований вплив на напрямок тієї чи іншої гри, яку почнуть організовувати діти. Вихователю варто запланувати й різні поради, запитання і свою безпосередню участь у дитячій грі в тій чи іншій ролі. Якщо діти не вміють організовувати гру, доречно обирати собі головну роль, щоб через неї спрямовувати поведінку учасників гри. Коли діти мають певний ігровий досвід, вихователь планує собі другорядну роль з тим, щоб у разі потреби непомітно для дітей спрямувати гру у належне русло і не допускати виникнення конфліктів. Усі ці прийоми вихователь визначає у плані, враховуючи дані своїх щоденних спостережень за іграми дітей.

Висновки, рекомендації. Отже, проведений аналіз сучасних аспектів планування творчих ігор у навчально-виховній роботі з дітьми засвідчив, що ефективність вирішення цієї проблеми залежить від усвідомлення вихователем ролі гри у формуванні особистості дитини та кваліфікованого педагогічного супроводу ігрової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Педагогічне спілкування в умовах ігрової діяльності / Л. В. Артемова // Україна в Євроінтеграційних процесах: матер. XVII Всеукраїн. наук.-практ. конф., 18 – 19 лютого 2012 р. – К. : КиМУ 2012. – С. 25-30.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та інші // Спецвипуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу», 2012. – 61 с.

3. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту : В. О. Огнев'юк ; наук. ред. Н. В. Кудикіна, В. У. Кузьменко [та ін.]. – 3-тє вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

4. Кудикіна Н. В. Теоретико-методичні засади організації ігрової діяльності дітей / Надія Василівна Кудикіна // Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної і початкової освіти: навч.-метод. посіб. / [за ред. Г. С. Тарасенко]. – К., 2010. – С. 11-25.

5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с.

В статтє освещена проблема современного планирования творческих игр с детьми дошкольного возраста, раскрыто педагогическое сопровождение творческими играми детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: игровая деятельность, дети дошкольного возраста, планирование, педагогическое сопровождение творческими играми.

In the article the problem of modern design creative games with preschool children, disclosed pedagogical support creative games preschool children.

Keywords: game activity, preschool children, planning, pedagogical support creative games.